

Anders Gustavsson

A. Kommentar och frågor till Elisabeth Ahlsén

Anders Gustavsson (AG) Fråga: 1Författaren är tydlig med att metodval och metoddiskussioner är det centrala i denna antologi. Hon beskriver och diskuterar sin huvudmetod "Aktivitetsbaserad analys av kommunikationsstörningar" samtidigt som hon visar på behovet av kompletterande metoder. Huvudmetoden är videoinspelningar även om den är den mest arbetskrävande i form av efterbehandling av materialet. Det är värdefullt att den enligt forskaren bästa metoden sätts i centrum. Sidometoderna kräver tvärvetenskapligt samarbete med medicinsk forskning. Jag skulle även vilja framhålla beteendeforskning då det gäller studier av nonverbala uttryck.

Möjligheten till praktisk tillämpning vid behandling ingår i författarens forskningsmål. Det är inte direkt aktuellt inom humaniora men däremot inom medicinsk forskning och aktionsforskning.

Frågor:

Vad betyder det för metoden om de studerade afasimänniskorna är barn eller äldre vuxna? Författarens exempel gäller en äldre person, men i reportage om afasi nämns ofta barn och ungdomar.

Hur tillämpar författaren forskningsetiska aspekter vid videoinspelningar som tillhör den prioriterade metoden?

Kan neurolingvister själva bedriva hjärnforskning eller är de helt beroende av medicinska forskningsresultat?

Hur kan språkforskare analysera nonverbala uttryck såsom gester och miner? Här kanske behövs ett samarbete med beteendevetare. Är det lättare att studera verbala uttryck än nonverbala? Kommer forskarens subjektiva tolkning lättare till uttryck i det senare fallet? Kan olika forskare lättare nå olika resultat eftersom studieobjektet är så svårhanterat?

Vad betyder det för metodvalet att ett viktigt mål är att forskningsresultaten skall kunna tillämpas i praktisk behandling?

Vad betyder ekologisk i kombinationen ekologisk validitet som författaren använder flera gånger?

B. Kommentarer och svar från Elisabeth Ahlsén (EA) till Anders Gustavsson (AG)

AG fråga 1: Vad betyder det för metoden om de studerade afasimänniskorna är barn eller äldre vuxna? Författarens exempel gäller en äldre person, men i reportage om afasi nämns ofta barn och ungdomar.

EA svar på AG fråga 1:

Beteckningen afasi används huvudsakligen för vuxna och ungdomar, då den numera i Sverige och många andra länder (dock inte alla) förutsätter att man haft en utvecklad språkförmåga som helt eller delvis förlorats. (Det skall alltså inte vara en störning av själva språkutvecklingen, utan en förlust.) I princip påverkas inte metodvalet, för den metod som beskrivs här, särskilt mycket av åldern, samma metoder har använts för att studera även barns språkutveckling.

AG Fråga 2: Hur tillämpar författaren forskningsetiska aspekter vid videoinspelningar som tillhör den prioriterade metoden?

EA Svar på AG fråga 2: Forskningsetiska aspekter vid videoinspelningar är mycket viktiga och innebär en del begränsningar av metoden och av tillämpningar. Ansökan om tillstånd av etisk nämnd är ofta omfattande och resurs- och tidskrävande.

För det första tillämpas de mer allmänna regler som gäller vid studier på människa, dvs att informerat samtycke inhämtas skriftligt efter information om att den studerade personen när som helst kan avsluta deltagandet (i fall där behandling pågår, garanti att denna inte i så fall påverkas) och garanterande om "anonymisering", dvs att man bevarar den deltagandes anonymitet. Särskilda åtgärder krävs, eftersom det gäller (i) personer som är "patienter" i sjukvården, (ii) personer som har en språkstörning, som dels kan medföra svårigheter att förstå information som ges, dels kan vara stigmatiserande och något man inte vill visa upp och (iii) videoinspelningar.

Det är extra noga att information om studien och de etiska aspekterna ges tydligt, enkelt och både skriftligt och muntligt, eventuellt även till och genom anhöriga och att man försäkrar sig om att den har förståtts och att personen inte påverkats av något "beroendeförhållande till vården".

Videoinspelningarna måste behandlas med stor aktsamhet och detta måste garanteras. Det innebär att det som publiceras också anonymiseras, när det gäller namn och identifierande persondata och att inga bilder eller videoutdrag publiceras eller visas för andra än projektgruppen och relaterade forskare, om inte särskilt tillstånd för publicering av bilder och filmer ges av den inspelade. Dock är det vanligt att videofilmerna kan visas som dokumentation inom sjukvården, t ex vid utbildning, där alla som ser dem har tystnadsplikt. Detta begränsar självfallet användningen t ex vid internationella konferenser, där forskare från många andra länder har betydligt mindre restriktioner. Ett ytterligare krav från forskningsetiska nämnder brukar vara att videomaterialet förvaras inlåst och förstörs efter projektets/forskningens avslutande. Även detta medför att mycket data, som mödosamt samlats in, inte kan återanvändas för nya analyser, t ex med nya digitala metoder eller utifrån nya hypoteser.

AG Fråga 3: Kan neurolingvister själva bedriva hjärnforskning eller är de helt beroende av medicinska forskningsresultat?

EA Svar på AG fråga 3:

Studiet av beteende med olika metoder är en form av hjärnforskning, som man gör själv Direkt registrering av hjärnaktivitet, skadestorlek mm görs i allmänhet i samarbete mellan neurolingvister och mer tekniska och/eller medicinska forskare. Idag finns det också en hel del metoder för mätning av hjärnaktivitet som är så pass tillgängliga att neurolingvister själva kan använda dem.

AG Fråga 4: Hur kan språkforskare analysera nonverbala uttryck såsom gester och miner? Här kanske behövs ett samarbete med beteendevetare. Är det lättare att studera verbala uttryck än nonverbala? Kommer forskarens subjektiva tolkning lättare till uttryck i det senare fallet? Kan olika forskare lättare nå olika resultat eftersom studieobjektet är så svårhanterat?

EA Svar på AG fråga 4: Studiet av multimodal kommunikation har blivit mer och mer viktig och utvecklad. Den bedrivs inom flera discipliner. Lingvister kan nog sägas vara beteendevetare i stor utsträckning inom t ex sociolingvistik, psykolingvistik, pragmatik och neurolingvistik. Sådana studier har varit en central del i min egen forskning, eftersom kommunikationsförmåga i olika situationer, som helhet är viktig som studieobjekt, dels för ökad förståelse av hur mänsklig kommunikation

fungerar, dels för tillämpning för att optimera kommunikationen för personer med afasi. Det stämmer att det är svårare att nå interbedömar-reliabilitet i studier av gester och miner, eftersom vi inte har lika etablerade analyskategorier. Detta är en utmaning och en del av arbetet går ut på att etablera t ex kodningssystem, som fångar det viktiga utan att bli för omfattande och detaljerade (så att man inte ser skogen för alla träd). Ökad användning av automatisk analys av t ex gester utvecklas också inom "social signal processing" och kan användas.

AG Fråga 5: Vad betyder det för metodvalet att ett viktigt mål är att forskningsresultaten skall kunna tillämpas i praktisk behandling?

EA Svar på AG fråga 5: Det är inte ett nödvändigt mål för allt i forskningen, eftersom det även finns andra mål. Men det betyder att man vill komma åt information som, genom att man bättre förstår vad som händer i kommunikationen, kan vara till hjälp i utformandet av åtgärder för personer med afasi, deras anhöriga, arbetsgivare, vårdgivare och allmänheten. Man kan t ex hitta strategier för att kommunicera när man inte hittar rätt ord som är mer eller mindre framgångsrika och strategier som samtalspartnern kan använda för att underlätta kommunikationen och lära ut dessa strategier.

AG Fråga 6: Vad betyder ekologisk i kombinationen ekologisk validitet som författaren använder flera gånger?

EA Svar på AG fråga 6: Ekologisk står här för "verklighetsnära", dvs nära relaterad till kommunikation i vardagslivet, snarare än i en mer konstruerad artificiell testsituation. "Studiet av levnadsbetingelser" är en tolkning av etymologin för ekologi. Uttrycket "communication in the wild" används i engelskan för denna typ av studier. Ekologisk validitet används t ex inom psykologin om hur generaliserbara forskningsresultat är till verkliga situationer.